

WAT DICHTEN IS

**Een ambachtelijke kunst
door zichzelf verklaard**

Gertjan Kock

KLEINE SERIE EERSTELAS GEDICHTEN 5

EERDER VERSCHENEN IN DEZE REEKS:

- ♥ KRETEENZISCHE LIEDEREN
- ♥ GEZANGEN VAN DE WREDE NACHT
- ♥ PARADIJSELIJK INFERNO
- ♥ HOOG GESTEMD & DIEP GEDAALD

Gertjan Kock, naar eigen inschatting met afstand Neerlands beste totaal onbekende dichter, geeft in eigen beheer de **KLEINE SERIE EERSTELAS GEDICHTEN** uit. Daarmee begeeft hij zich op glad ijs, want de kans dat hij zijn onbekendheid verliest en zijn daaruit voortvloeiende positie moet opgeven is aanzienlijk. Maar wie niet waagt die niet wint. En bovendien: waar staat geschreven dat een dichter consequent moet zijn?

Omslag voorzijde: Raffaello (1509) la Poesia, Palazzi Vaticani, Stanze della Segnatura

Omslag achterzijde: Eric Epping

© Gertjan Kock, oktober 2003

Westerweg 82
1815 DH Alkmaar
telefoon: +31 (0)72 528 03 65
telefax: +31 (0)72 528 03 65
email: heytkock@xs4all.nl
www: <http://xs4all.nl/~heytkock.htm>

Sinds het dichten de allerindividueelste uitdrukking is geworden van de allerindividueelste emotie is een langzaam sterfproces ingetreden. De kunstmatig in leven gehouden dichtkunst beweegt nog wel (meer dan ooit, door alle experimentele stromen die er doorheen worden gejaagd) maar lijkt van elke inhoud en levensvreugde beroofd. De morbiditeit van het allerindividueelste valt in zijn vluchtigheid niet uit te drukken, laat staan met anderen te delen. De pagina's van de talloze bundels vullen zich derhalve met schijn gestalten die we enkel nog vermoeden maar niet meer vermogen waar te nemen.

Het bovenstaande is een persoonlijke interpretatie, een inschatting van een historisch proces, een persoonlijke smaak. Het weerspiegelt de opvatting dat kunstmatigheid slechts vermeden kan worden door het samengaan van kunstzinnigheid en ambachtelijkheid. Zonder ambacht geen kunst. Zonder regels geen schepping. Zonder beperking geen meesterschap. De beperking en het meesterschap van de dichtkunst liggen vast in de conventies van metrum en rijm, in de constructie van de dichtvormen, die worden uitgevonden en die zich vernieuwen, maar niettemin steeds hun grenzen stellen. Conventies en constructie spelen hun stille rol op de achtergrond van inhoud en betekenis. Ze moeten er zijn maar dienen niet op te vallen. Vergelijk het met wie we zelf zijn. Vergelijk het met het menselijk geraamte als noodzakelijke voorwaarde voor de menselijke schoonheid. Maak een schone vrouw geen complimenten over de kwaliteit van haar wervels en ellepijpen, het zal niet in goede aarde vallen. Bezing haar fraaie ogen en haar elegante vingers. Bejubel de rondheid van haar borsten en de zachtheid van haar vel. Maar bedenk dat dit alles wordt gesteund door de onzichtbare aanwezigheid van beenderen, spieren en pezen.

Genoeg inleiding en genoeg beeldspraak. In dit bundeltje zal ik verder mijn opvatting over dichten verhelderen door het dichten zelf. Ik gebruik hiervoor de oude vorm van het Italiaanse staartsonnet. Als je geïnteresseerd bent in geraamtes, ga dan zelf op zoek naar versvoet, rijmschema en andere aspecten van de poëtische pathologische anatomie. Hier nog slechts, met name ter verklaring van het laatste sonnet en om de cirkel van deze inleiding weer rond te maken, een korte opmerking over inhoud, over waarover dichten moet gaan. De bron van het dichten ligt niet in de emotie, maar in de observatie. Niet in de afzondering van het individuele, maar in het delen van het zintuiglijke en bovenzintuiglijke. Een dichter is in essentie een verhalenverteller. Of liever gezegd: een verhaaltjesverteller. Zijn observaties betreffen niet het Ware en Absolute, maar het kleine, terloopse en onnadrukkelijke. Zijn verhaaltje hoeft niet groter te zijn dan een navel.

Wat dichten is

Wat dichten is: het is een liefdesspel van woorden
Een prikkelende streling van de huid van taal
Een zinnentinteling. Ik streel ze allemaal
Verleiding van het oor, subtiele lustakkoorden

En dit mijn doel: in klank en beeld door zachte koorden
Fluweel- en zijdezacht, maar sterker nog dan staal
Bijeengebonden tot een fluisterend verhaal
De mooiste vrouwen te bedwelmen met mijn woorden

En in die wenteling van schoonheid en van macht
Neem ik me voor om alle liefde in te lijven
Geen nimf, sibille, muze die ik niet verwacht

En al hun charmes en talent zal ik beschrijven
Als zoete schemering die oplost in de nacht
In dichten ligt mijn kans de liefde te bedrijven

Wat dichten dus moet blijven:
Een paradijs waar vrijheid heerst over verstand
Mijn Eldorado, Shangri La, beloofde land

Fantasie van het reële

Wat dichten is: de kunst om leugens te verkopen
Het is al vijftwintigduizend keer gezegd
Op waarheid hoef je bij een dichter niet te hopen
Al honderdduizend keren is het uitgelegd

Vertrouw hem niet, houd heel wijd oog en oren open
In elke regel lijkt een hinderlaag gelegd
Onwaarheid komt uit alle hoeken aangeslopen
Het is bekend, miljoenen keren al gezegd

Maar waarheid ligt in elke leugen opgesloten
Elk stil verzinsel heeft zijn eigen diepe grond
De valse schijn zelfs lijkt met wijsheid overgoten

Hoe attractief de klank die je eerst tegenstond
Een zachte harmonie van wringend zoete noten
Die je laat delen in dat vreemd mystiek verbond

Dit komt er uit zijn mond:
Verdichtsel dat het onbegrepene wil baren
De fantasie die het reële kan verklaren

Naakte mens

Een dichter is geen heilige, geen mysticus
Het is de wereld die hij liefheeft, niet het lijden
Aan schoonheid, niet aan waarheid wil hij woorden wijden
Hij schuwt het blind gelijk van de fanaticus

Maar schoonheid dient hij evenmin als cynicus
Hij mijdt het bijtend woord van wijze ingewijden
Zijn doel is niet te kwetsen, eerder te verblijden
Hooguit de prikkeling van de ironicus

Geen knellend harnas en geen wapens om te kwellen
Een naakte mens, zo wil hij door het leven gaan
En altijd maar die drang verhalen te vertellen

En wat hij ook vertelt: neem alles van hem aan
Al is hetgeen hij zegt soms moeilijk voor te stellen
Zijn zinnen zijn zijn zin, gun hem zijn dichterswaan

Dit vult zijn vol bestaan:
Neem alles wat hij heeft, de woorden van zijn lippen
Verslind wat hij geschreven heeft, laat niets ontglippen

En dan nog dit

En dan nog dit: wat heeft de dichter je te leren?
Vertrouw hem niet, hij heeft de waarheid niet in pacht
Geen enkel dogma is door hem ooit uitgedacht
Hij poogt je hoogstens loze praatjes aan te smeren

Maar leen hem maar je oor, wat kan het je ook deren?
Hij leidt je om de tuin, wat had je dan verwacht?
En dat hij je verleiden wil met woordenpracht
Is er een reden om hem angstig af te weren?

Je hebt hem door. Dus zeg, wat loop je voor gevaar
Want heb je van papieren tijgers iets te duchten?
Als je hem aanhaalt ligt hij spinnend voor je klaar

En dat hij bijten kan; geloof je die geruchten?
Hij geeft je kopjes, er is zeker niets van waar
Die tanden zijn versiering slechts, wat zou je zuchten

Waarom ken je de vruchten?
De appel valt, zegt men, niet heel ver van de boom
De dichter leeft slechts bij de gratie van de droom

En dit is dichten niet

En dit is dichten niet: geen egotrippend voelen
Geen vaag gebazel in een onbegrepen taal
Geen allerindividueelste leverkwaal
Geen dronkenschappelijk de eigen ziel doorwoelen

Geen zoektocht naar hetgeen de dichter moet bedoelen
Geen losse woordenbrij en geen orakeltaal
Geen zwelgend woordenkunstig laatste avondmaal
Geen flauw excuus om ongerijmd de drift te koelen

Nee, licht en helder moet altijd het dichten zijn
Het is geen kunst diepzinnigheid te simuleren
Hermetisch zwatelen bewijst geen zielenpijn

Sublieme wartaal om het volk te imponeren
Het puberaal talent van duister zwart chagrijn
Dit alles dient een dichter niet te cultiveren

Dit is wat hij moet leren:
Te schrijven in een taal die iedereen verstaat
Een taal van vloeiend metrum, ritme, rijm en maat

Navel

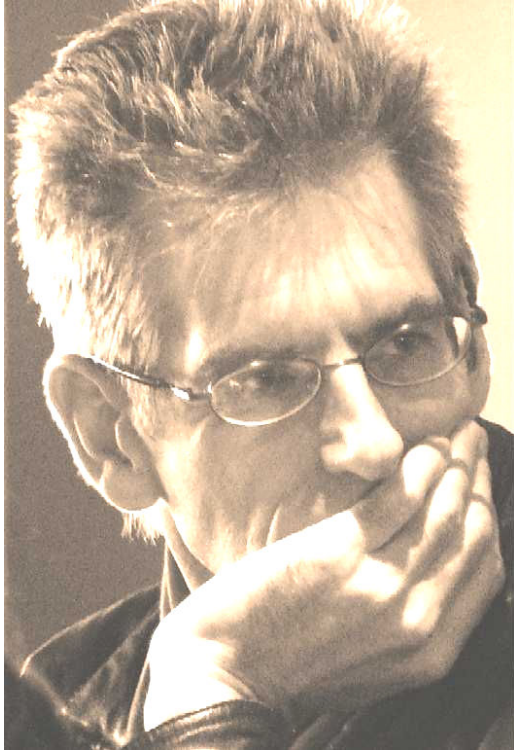
Zeg lieve schat, hoewel het uiterst vreemd moet klinken
Ook mij verbaast het dat ik plompverloren hier
Dit zeggen ga, niet eens verleid door wijn of bier:
Je hebt een navel om champagne uit te drinken

Hoe naakt en onversierd! Ik zie geen piercing blinken
Maar eenvoud wint van overdaad en zonder sier
Roept ze me beelden op van schuldeloos vertier
Voor mij geen koel kristal om feestelijk te klinken

Begrijp hoe ik me hier als dichter kennen laat
Ik, driftverloren slaaf van mijn gezicht, mij kluister
Aan die begeerlijkheid als jij zo voor mij staat

Ik eis geen rechten op. Nee, sterker nog en juister:
Geen gulzigheid drijft mij. Door mijn onthechte staat
Verkrijgt jouw blote buik een haast sacrale luister

Zeg lieve schat, hoe duister:
Dat uiterlijk, vergankelijk en vol van schijn
Het stof ontstijgt en mij helpt waarlijk mens te zijn

De dichtkunst is dood, maar Nederland telt meer dichters dan ooit tevoren. Om deze morbide paradox te doorbreken houdt Gertjan Kock een warm pleidooi voor de terugkeer van ambachtelijkheid in de poëzie. Zonder ambacht geen kunst. Zonder regels geen schepping. Zonder beperking geen meesterschap. Zelfs het vermaledijde rijm, door de fundamentalistische profeten van de ware dichtkunst veroordeeld tot het bleke vagevuur van de sinterklaasrijmelaars vindt bij hem een warm onthaal. Geen gedicht zonder rijm, is zijn motto. Voeg daaraan een voorliefde toe voor een strak metrum en een traditionele versvorm als het sonnet en de oubolligheid lijkt op de loer te liggen. Niets is echter minder waar! Ook de eisen van onze moderne tijd blijken zich te laten

verzoenen met de conventies van de vorm. Deze kleine bundel, waarin in dichtvorm het dichten wordt verduidelijkt, is hiervan het gelukkige bewijs.